

Leeslink

Leeslink (Malmberg, 2021) is vernieuwd. De methode biedt authentieke, rijke teksten aan en laat leerlingen tijdens de begripend leesles met elkaar praten en schrijven over de inhoud van de tekst.

TEKST VIVIAN VAN ALEM

Begripend lezen is een vaardigheid en geen vak. Deze uitspraak wordt ondersteund door vele publicaties die er in de afgelopen jaren zijn verschenen over effectief leesonderwijs. In *Leer ze lezen* beschrijft Ros (2021) hoe leerkrachten in het basisonderwijs iedere leerling kunnen leren lezen. Zij baseert zich daarbij op 23 wetenschappelijke artikelen over de fundamentelementen van goed leesonderwijs. Onderwijs dat voor een groot deel berust op leesmotivatie, leesstrategieën en thematisch leesonderwijs. Om een tekst te kunnen begrijpen, is kennis nodig: van woorden en van de wereld. Tekstbegrip lijkt bij goede lezers soms als vanzelf te gaan, maar beginnende lezers moeten nog leren hoe je grip krijgt op een tekst. Als leerkracht moet je dat voor doen, en leerlingen leren hoe ze dat zelf kunnen doen.

THEMATISCH LEESONDERWIJS

Op de Alan Turingschool in Amsterdam ontwerpen de leerkrachten zelf hun thematisch onderwijs. In

De school als werkplaats (Naaijens & Bootsma, 2022) beschrijft één van de auteurs dat dit best een opgave is. Het zelf ontwerpen van je onderwijs vergroot je vakmanschap, maar is ook een tijdrovende klus. Bootsma vindt een goed georganiseerde school met weinig werkdruk voorwaardelijk om zelf onderwijs te kunnen maken. Ontbreken de juiste voorwaarden, dan kost het zelf ontwerpen van je onderwijs erg veel tijd. Niet op iedere school zullen deze voorwaarden aanwezig zijn. Een methode is een goed hulpmiddel om overzicht te bewaren en om gestructureerde lessen te kunnen geven. Gebruik je voor je leeslessen een methode waarin de fundamentelementen van goed leesonderwijs een duidelijke plek krijgen, dan geeft dit houvast om leerlingen vaardiger te maken in tekstbegrip. De vernieuwde *Leeslink* is volgens de makers herzien op basis van de nieuwste inzichten. Zou dit de ideale kapstok kunnen zijn voor scholen die hun leesonderwijs willen actualiseren, zonder zelf het curriculum te moeten ontwerpen?

DIEPER TEKSTBEGRIIP MET ÉCHTE TEKSTEN

Leeslink hanteert een tekstgerichte aanpak met rijke teksten, die uitnodigen tot herhaald en verdiepend lezen, en waarmee leerlingen samen actief aan de slag gaan. Om leerlingen een dieper tekstbegrip aan te leren, staat in de les steeds de inhoud van de tekst centraal, en niet één bepaalde leesstrategie. Welke strategie leerlingen kunnen inzetten om de tekst beter te begrijpen, hangt (mede) van de tekstsoort en het onderwerp af. Samenwerkend leren neemt een belangrijke plaats in de methode in. Leerlingen moeten niet alleen informatie opzoeken in de tekst, maar leren ook 'tussen de regels door te lezen', waardoor ze een dieper tekstbegrip ontwikkelen. Kritisch en reflecterend lezen dus; een vaardigheid waarin Nederlandse kinderen in internationaal opzicht minder sterk zijn (PISA, 2019). Niet iedere tekst leent zich om 'dieper te graven'. De makers van *Leeslink* hebben daarom 'rijke teksten' gekozen: authentieke fragmenten uit bijvoorbeeld een

1 Toverdrank

2 De stripheld Asterix heeft een toverdrank waarmee hij ineens
3 bruist van de energie en kracht. Tegenvoerdig geloven we niet
4 meer zo in dat soort drankjes, maar vroeger was dat anders.
5 Eeuwenlang zijn onderzoekers op zoek geweest naar zo'n
6 wondermiddelje. En een van hen slaagde er ook nog in zo'n
7 drankje te maken. Dat was de apotheker Angelo Mariani.
8 Hij komt net als Asterix uit Gallië – nou ja, Frankrijk. Zijn
9 opwekkende drankje, de Mariawijn, bestond uit wijn en
10 cocobladeren. Precies: cocobladeren. Dezelfde cocobladeren waar
11 je cocaïne van maakt. Pure drugs dus. De Mariawijn werkte
12 niet zo spectaculair als de toverdrank van Asterix, maar had
13 wel degelijk veel effect. Zo veel zelfs, dat beroemde schrijvers
14 als Jules Verne, de Britse koningin Victoria, de Amerikaanse
15 president McKinley en zelfs paus Leo XIII openlijk reclame
16 maakten voor het drankje. Want niets helpt zo goed tegen
17 hoofdpijn en vermoeidheid als deze wijn.

18 Iemand die zo'n drankje ook wel kon gebruiken was de
19 Amerikaanse arts John Pemberton. Hij was in de oorlog
20 gewond geraakt en gebruikte van alles tegen de pijn. Van al die
21 middeltjes kreeg hij weer hoofdpijn en hij was alijdig moe. Het
22 drankje van Mariani kwam dus uitstekend van pas. Pemberton
23 had alleen één probleem: hij woonde in Atlanta, en daar was
24 alcohol verboden.

Leeslink • Samen • © Malmberg & Hattingsenbooth • 1/2

25 Hij verving de wijn daarom door een
26 frisdrank met veel suiker. En lekker
27 dat dat was! Hij wilde het meteen
28 op grote schaal verkopen. Zelf had
29 hij geen groot zakelijk talent, maar
30 zijn boekhouder Frank Robinson had
31 dat wel. Die bedacht ook de naam:
32 Coca-Cola. Hij schreef die naam in
33 het zware handschrift van de
34 boekhouders van toen op de flesjes.
35 En zo zien die letters er vandaag de
36 dag, meer dan honderdwingtig jaar
37 later, nog steeds uit.

38 Een paar jaar na Pemberton en een paar honderd kilometer
39 noordelijker, vond een apotheker een drankje uit tegen buikpijn.
40 Er zat onder andere pepsine in, een middel dat je spijsvertering
41 op gang brengt. Het pepje te op en zorgde ervoor dat je je snel
42 weer fit voelde. Naast prik en suiker zat er vanille en kolonoot
43 in. Vandaar dat hij de drank Pepsi-Cola noemde. En ook dit
44 drankje werd al snel een grote hit.

45 Zo waren er meer dan honderd jaar geleden al twee soorten cola
46 die nu nog steeds heel populair zijn. De ingrediënten van de
47 dranken zijn wel versauerd: cocaine zit er allang niet meer in.
48 Wat er wel in zit? Tja, bij Coca-Cola is dat geheim. Het originele
49 recept ligt goed bewaard in een kluis. Als je het toch wilt weten,
50 moet je gewoon op het etiket van Pepsi kijken. De smaken lijken
51 zo sterk op elkaar dat de ingrediënten ongetwijfeld voor het
52 grootste deel dezelfde zullen zijn.

Bron: Graaf Sannebach, Jan Paul Schulten, 2009, Customer Uitgeverij Group B.V.
Beeld: Shutterstock

Leeslink • Samen • © Malmberg & Hattingsenbooth • 2/2

Een brontekst voor leerlingen
van groep 5

lezen. Dezelfde tekst uit les 1 komt
weer terug met een verdiepende
opdracht, of leerlingen lezen een
andere tekst waarmee ze bijvoor-
beeld op zoek gaan naar 'schuren-
de' kenmerken van beide teksten.
Leeslink stimuleert leerlingen om de
teksten actief te lezen, 'met de pen
in de hand': bijvoorbeeld het marke-
ren van belangrijke woorden of
zinnen, of vraagtekens zetten waar
ze iets niet begrijpen. Effectieve
werkvormen, waardoor er veel te
leren valt als het gaat om kritisch en
reflecterend lezen. Al vraagt dit in
sommige lessen toch een actievere
rol van de leerkracht dan alleen
observeren.

Na de eerste zeven weken van ieder
blok met deze twee lessen, oefenen
de leerlingen in week acht met
toetsopdrachten. *Leeslink* be-
schouwt teksten met multiplechoice-
vragen (zoals in de LVS-toets Begrij-
pend lezen) als een apart tekstgenre.
De toetsen in week acht zijn dan ook
bedoeld om leerlingen

toetsvaardiger te maken.

In week negen zijn er
weer twee leesles-
sen. Hierin houdt
de leerkracht
leesgesprek-
ken met
groepjes
leerlingen,
om inzicht te
krijgen in hun
leesaanpak. In
iedere les is er
ruimte voor de
leerkracht om te obser-
veren. Een belangrijk uit-
gangspunt van de methodemakers
is dat alle leerlingen in de groep
meedoen met de klassikale les.
Daarom vormt preteaching voor
leerlingen met specifieke onderwijs-
behoeften een vast onderdeel van
elke les. *Leeslink* biedt handvatten
om te achterhalen welke leesbe-
hoefte een leerling heeft. Voor elk
van deze vier typen leerlingen biedt
de methode korte, krachtige

In iedere les
is ruimte voor
observeren

aanwijzingen voor het handelen
van de leerkracht voorafgaand
en tijdens de les. Zo kunnen ook
leerlingen die een kleinere woor-
denschat hebben, of moeite met
technisch lezen, dezelfde rijke tekst
lezen als de rest van de klas.

MATERIALEN

Leeslink is een digitale methode:
alle materialen kunnen op het
digibord worden getoond of wor-
den geprint. Elke woensdag vooraf-
gaand aan de week verschijnt het
aanbod voor de week erna in de
digitale omgeving, met uitzondering
van de schoolvakanties. Het is een
methode zonder franje, en dat is
tegelijktijd de kracht ervan.

De sterkte van iedere les zijn de
goed geschreven tekstfragmenten.
Ze nodigen stuk voor stuk uit om er
na de les in door te lezen! Het
lesdoel past bij de brontekst. Bij-
voorbeeld: 'Je leert dat een

schrijver je op een nieuwe
manier kan laten kijken

naar iets dat je al
kent', bij het verhaal
over de regen-
worm uit *Bibi's*
doodgewone
dierenboek van
Bibi Dumon Tak.

Goed gekozen,
functionele doelen,
maar niet gericht op
het onderwerp van de
tekst. De leerkracht die

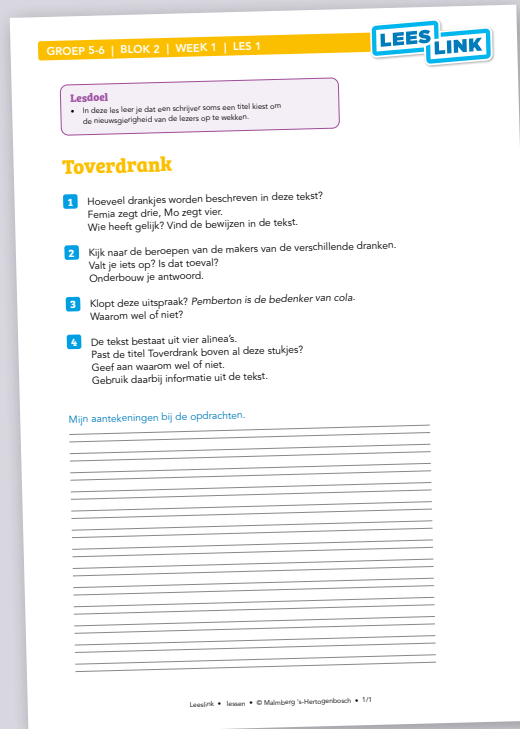
tijdens de les de aandacht richt
op een inhoudelijk leesdoel ('Waar-
om noemt Bibi de regenworm
'levendbijzonder?'), zal worden
beloond met leerlingen die nóg
gemotiveerder zijn om dieper te
graven in de tekst. Hoe mooi zou
het zijn als de leerkracht daar meer
dan twee lessen per week tijd voor
inroostert?

Bij de (samenwerk)opdrachten is
er veel ruimte voor onderlinge

interactie, vooral, omdat ze aanzetten tot nadenken en het herlezen stimuleren ('Welke overeenkomsten zie je tussen de teksten?', 'Welke argumenten gebruikt de auteur?'). Een feest voor de leerkracht die de ruimte neemt om de leesgesprekken tussen leerlingen te observeren.

LEESLINK IN DE PRAKTIJK

'Wij hebben een scholingstraject Close Reading gevolgd', vertelt Chantal Engelbertink, leerkracht van groep 7 van basisschool De Hofstee in Etten-Leur. 'Het werken vanuit goede teksten, die aansluiten bij de belangstelling van kinderen, sprak ons heel erg aan. De lesvoorbereiding kostte ons alleen veel tijd. De kinderen waren erg enthousiast, dus we twijfelden of we door zouden gaan. We besloten toen om *Leeslink* uit te proberen, en dat beviel gelijk.' Engelbertink herkent duidelijk elementen uit Close Reading in *Leeslink*: het herhaald lezen, bewijzen zoeken in de tekst, de schrijfp opdrachten. Ze is vooral te spreken over de gevarieerde teksten, de coöperatieve werkvormen en de leesgesprekken. 'Die vond ik eerst heel spannend. Maar het levert echt eyeopeners op waarom kinderen vastlopen. Hier kan ik met kinderen op terugkomen: "Hoe pakte je dat aan? En werkte dat?" De lat wordt hoog gelegd in de methode. Maar de meeste kinderen kunnen dit prima.'

Opdrachten die horen bij een tekst voor groep 7

GEREEDSCHAP VOOR GOED LEESONDERWIJS

Werken aan tekstbegrip doe je door veel tijd te besteden aan het lezen, schrijven en praten over goed gekozen, rijke teksten, waarin iets te leren valt. Scholen die niet hun eigen curriculum ontwerpen, hebben aan *Leeslink* een mooie onderlegger voor goed leesonderwijs.

VIVIAN VAN ALEM

is werkzaam als onderwijsadviseur en schreef het handboek *Wegwijzer voor de intern begeleider* (www.vanalemonderwijsadvies.nl)

Reactie van de uitgever

Judith van Zeeland, uitgever *Leeslink* bij Malmberg: 'In de volledig vernieuwde *Leeslink* gaan kinderen samen actief aan de slag met rijke teksten. De nieuwe aanpak leidt tot dieper tekstbegrip, succeservaring en meer leesplezier, maar vraagt wel om een andere rol van de leerkracht. Het heeft enige tijd nodig om deze nieuwe rol eigen te maken. Wij zullen de leerkracht die met *Leeslink* werkt hierin zo goed mogelijk ondersteunen.'